

Una col·lecció de petits morters de bronze

Miquel YLLA-CATALÀ GENÍS

Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya.

Resum

Es fan uns comentaris introductoris sobre el col·leccionisme i les qualitats que sovint aplega la persona que ha decidit fer una col·lecció concreta. Nota que serveix per il·lustrar les característiques d'una petita col·lecció de morters de mides reduïdes, en la qual destaca la varietat de formes i dissenys, i que també incorpora la peculiaritat del moment en què les diferents peces es varen incorporar a la col·lecció, propietat de Joan Uriach.

Paraules Clau

Morter; Col·leccionisme; Col·lecció Joan Uriach Marsal; Història de la Farmàcia.

Abstract

Introductory comments about collecting and the qualities that persons who decided to build a specific collection often share are given. This note is useful to illustrate the characteristics of a small collection of reduced-size mortars, which highlights the variety of forms and designs, and which incorporates the peculiarity of the moment in which the different pieces were included into the collection, owned by Joan Uriach.

Key Words

Mortar; Collecting; Joan Uriach Marsal Collection; History of Pharmacy.

Introducció

El col·leccionisme és una activitat que no és fàcil d'incloure dins el conjunt de dedicacions que els homes realitzen per satisfer els seus anhels. Si per un costat quasi podem dir que és una activitat generalitzada, tothom té una tendència a col·leccionar, quan ens enfrontem amb l'objecte que dóna personalitat a una col·lecció entra en joc la sensibilitat del

col·leccionista en concretar els trets i les condicions de l'aplec, i podem veure com se'ns mostren amagats detalls de la seva personalitat i de les seves preferències. Podem doncs convenir que cap col·lecció és igual a una altra, malgrat s'assemblin els seus components. I també són diferents tots els col·leccionistes, els mòbils que els empenyen a col·leccionar i les condicions amb que afronten aquesta singular aventura.

El filòsof francès La Bruyère que va viure al segle XVII deia que “El col·leccionisme no és una distracció sinó que és una passió tan violenta que sols es distingeix de l'amor i l'ambició per la insignificança del seu objectiu”. Identificats amb aquests intent de definició que podem considerar més aviat com una qualificació que li dona identitat, una identitat que reafirma una sensibilitat singular que deixa entreveure l'estil i expressió del col·leccionista. Cal tenir en compte que l'estima per uns objectes concrets pertany a cada persona i fins podem dir que una col·lecció obeeix al seu interès per envoltar-se de bellesa i d'art, amb la particularitat que a la qualitat de l'objecte que per ell mateix ja pot ser bell s'hi adjunta l'efecte multiplicador de l'aplec, també bell per ell mateix. que enriqueix per referència a cadascuna de les seves unitats.

Una altra condició que es dona en molts col·leccionistes és que els objectes a col·leccionar no són un de sol, sinó varis i fins diversificats, és a dir agrada tenir moltes col·leccions. Trobar-se entre coses boniques no té límit i fins pot fugir puntualment d'aquesta finalitat en el moment d'adquirir determinats objectes que potser més endavant podrem qualificar-los com a part d'una futura col·lecció. I per últim tampoc serà aliè a les col·leccions el lloc on es troben aplegades i les circumstàncies i condicions que han definit aquest aplec.

Totes aquestes consideracions poden aplicar-se als bons col·leccionistes. Amb tot són adients al plantejar-nos uns comentaris de la reduïda col·lecció de mortres petits de bronze del Dr. Joan Uriach i Marsal que sense dubte no és pas l'aplec més valuós que trobem a casa seva sinó quasi podríem qualificar-lo com un dels més humils. D'aquí que agafi més importància treure'n el màxim profit que destaqui la seva importància i significació. Certament la col·lecció de morters no es pot comparar amb la importància del seu aplec de pintura, sobretot catalana, del conjunt d'escultura i d'una manera especial les escultures petites, el vidre i la seva biblioteca entre d'altres.

Fig. 1. Morters de la Col·lecció de Joan Uriach i Marsal. Exemplanters 1-6.

La col·lecció de Joan Uriach i Marsal

La circumstància que l'aplec sigui reduït, sols podem comptar-hi, vint-i-sis unitats, pot ser un inconvenient a l'hora de qualificar la col·lecció però al mateix temps és també una avantatge per la seva diversitat que ens porta a incloure les unitats en grups diferenciats i a més ens permet apropar-nos a les diferents característiques que classifiquen aquests tipus de morters. No podem agrupar-los però sí que podem adjudicar-los a classificacions ja establertes.

Fig. 2. Morters de la Col·lecció de Joan Uriach i Marsal. Exemplanters 7-12.

Si analitzem els materials de què estan fets els morters, veurem que la majoria són de bronze i sols algun de llautó i elements d'altres materials com la fusta i la ceràmica. Per la seva dimensió, molts es poden acollir a la denominació de morter mediterrani que es caracteritza perquè és més

ample que alt, atribut que no podem aplicar quan ens trobem amb formes cilíndriques baixes, altes, rectes i arrodonides que marquen poderosament la identitat de la peça.

El morters que hem anomenat mediterranis es caracteritzen per la forma troncocònica, a la qual sovint acompanya una vora més o menys pronunciada que li dóna personalitat (exemples 1-11) a vegades aquesta part singular del morter la trobem amb elements decoratius que van des d'una forma llisa a una d'acampanada amb: bordons, ranures i altres elements decoratius que els converteixen en una peça única. En d'altres unitats, aquesta forma troncocònica és menys pronunciada i no deixa de donar un aspecte diferenciat. El morters d'origen marroquí (2, 23) en canvi, són totalment cilíndrics a la pràctica, sense vora ni peu, característica que també tenen d'altres unitats d'origen més incert (24, 15). Surten totalment d'aquestes configuracions els morters en forma de copa i un de molt original, de forma arrodonida o millor piriforme que mereixerà un comentari a part (13, 20).

Fig. 3. Morters de la Col·lecció de Joan Uriach i Marsal. Exemplers 13-18.

En qualsevulla de les formes ja hem apuntat que tant la vora com el peu són una part important de l'estructura del morter. Parts que poden ser totalment funcionals o decantar-se cap a una configuració artística. En el primer cas parlariem de vora llisa, acampanada, amb escòcia, oberta, revers i /o amb bombament superior; en el segon cas podem trobar-hi, com ja s'ha apuntat: ranures, bordons i fins alguna figura. Si ens atenem als diferents peus podem repetir els mateixos atributs però aquí sempre porten incorporada una finalitat funcional precisa que no deixa de donar caràcter al morter des d'un punt de vista artístic.(3, 8, 13, 16). A tots el morters podem trobar-hi elements més o menys decoratius, alguns amb

finalitats també funcionals i que són els que els hi donen identitat pròpia. Així hi podem trobar: Nanses a vegades penjant d'una costella o contrafort (5), elements que agafen diferents formes; amb ondes, ovalades, triangulars, en forma d'ala de papallona, prismàtiques, afuades, amb dents sortints, amb ranures, arrodonides pel cantell... També hi trobem balustres o columnes molt diverses; amb: bordons, aplanades, amb ranures, curtes o allargades, i moltes vegades abans del peu es transformen en escòcia amb finalitat estètica i pràctica. Completant l'aspecte decoratiu, podem parlar de cares d'àngel (1, 3) de bufó (17) o de personatges variats, d'estrelles, petxines, (2, 12, 19) punts centrals, botons florals (8), escuts...

Completen el conjunt les mans de morter, que no tenen totes les unitats i que en algunes ocasions són clarament sobreposades. Tanmateix, per la seva forma criden l'atenció el disseny amb bordons al centre, que coincideix amb la vora del morter i també amb bordó al cap que li dona un aspecte elegant (7, 8, 12). Entre els diferents materials, podem parlar de mans de fusta i, la majoria, de bronze, de diferents mides i qualitats.

Fig. 4. Morters de la Col·lecció de Joan Uriach i Marsal. Exemplant 19-24.

En tota col·lecció, i en particular en cadascuna de les peces, agafa un relleu especial el lloc de la compra i les seves circumstàncies. Així podem dir que aquest aplec va tenir uns espais singulars en la vida del col·leccionista, destacant el morter molt curiós comprat a Atenes en el seu viatge de noces (20), els que es varen anar incorporant en els seus viatges a Madrid comprats a un antiquari de carrer “santa Ana” i altres a casa de “el tendre” un acreditat antiquari de Vic. Com a conclusió, estem al davant d'una petita col·lecció que per la seva varietat ens ha permès apropar-nos a moltes formes de morters, una peça sovint artística però molt important pel seu ús en la professió farmacèutica.